

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Q. XXXIII. Quænam pertractet S. Doctor in libris de divinis nominibus, & de
Theologia symbolica, quorum hic meminit?

urn:nbn:de:hbz:466:1-38621

in-fica, v.g. subalternatur arithmetica, quia ejus principia ab Arithmetica dependent: sed principia Theologiae dependent à scientia DEI, & Beatorum, cum non possint sciri, nisi per talem scientiam, quando manifestantur lumine gloriæ: ergo, &c. ubi notandum est, in Beatis esse duplicem scientiam, quarum una dicitur *matutina*, & ipsi DEO conveniens, quæ est visio beatifica; altera *vespertina*, per quam ex principiis cognitis lumine gloriæ deducuntur conclusiones circa DEUM virtute luminis naturalis. Theologia autem est subalternata scientiæ matutinæ, seu visioni beatæ, in qua manifestantur ejus principia: non tamen scientiæ vespertinæ, quæ est ipsamet Theologia in statu perfecto. Dicimus etiam non subalternari scientiis naturalibus, quia est superioris ordinis, & licet aliquando utatur principiis aliarum scientiarum naturalium, ea accipit ab illis, tamquam ab ancillis & inferioribus, quibus utitur, & non tamquam à superioribus & subalternantibus. Legendus de hoc noster Gabriel à S. Vincentio Tom. 1. *Curs. Theolog. disp. 1. dub. 4.*

Resp. tertio, Theologiam esse simul speculativam, & practicam tam eminenter quam formaliter. Prob. quia cum sit superior omnibus scientiis, debet continere simul & eminenter, quæ in inferioribus sunt divisim. Est etiam participatio visionis beatificæ, quæ simul est speculativa & practica; dum DEUM speculatur, & ad illius amorem dirigit. Item, quia objectum materiale Theologiæ est simul speculativum & practicum; agit enim de DEO, qui est objectum speculativum, & de actibus humanis, qui sunt objectum practicum: & non solum objectum materiale tale est, sed objectum quoque formale, quod est DEUS ut DEUS est; qui non solum est summè speculabilis, sed est finis nostrarum actionum, ac proinde regula & mensura earum. Diffusius de hoc differit præfatus Gabriel *loc. citato dub. 6.*

Si quartas tertio, quodnam sit objectum Theologiæ scholasticæ, & quomodo in illo distinguatur à Theologia mystica, à naturali, & etiam à fide? Resp. objectum materiale esse DEUM, ut cognoscibilem quocumque lumine. Objectum formale esse quoque DEUM ut DEUS, seu sub ratione Deitatis, & non alicujus attributi. Quia omnia tractantur in illa sub ratione Deitatis: in hoc etiam convenit cum prædictis. Ratio formalis sub qua Deitas consideratur, est abstractio ab omni materia & potentialitate, & divina revelatio virtualis. Prob. quia abstractio à materia est ratio distinguendi genera scientiarum, Theologia autem habet gradum excellentiorem abstractionis à materia, non enim abstractio solum à materia singulari, ut Philosophia, nec solum à sensibili, ut mathematica, nec solum ab intelligibili, ut metaphysica, sed etiam à potentialitate, agit enim de DEO, ut DEUS est, qui est actus purissimus. Divina autem revelatio formaliter sumpta est ratio sub qua fidei, à qua Theologia accipit principia seu propositiones fidei, quibus mediante discursu deducit conclusiones, quæ virtualiter continentur in principiis, & sic conclusiones ejus sunt revelatæ virtualiter, quia includuntur virtualiter in principiis formaliter revelatis; unde considerat aliquid de suo objecto, ut virtualiter revelatum, & revelatio virtualis est ratio sub qua illud attingit.

Ex quibus constat, quomodo distinguatur à metaphysica, seu Theologia naturali, quia ista, li-

cet contineat DEUM intra suam objectum (quod est ens reale ut sic) sed tantum ut cognoscibilem lumine naturali. A fide etiam distinguitur, quia DEUS, ut subsistat lumini revelationis formalis, est objectum fidei, ut autem subsistat lumini revelationis virtualis, est objectum Theologiæ. Theologia autem mystica acquisita coincidet cum fide, est enim actus ejus. Infusa verò sumpta pro habitu est donum sapientiæ, & pro actu, est actus hujus doni, vel alicujus luminis superioris, & considerat DEUM, ut est contemplabilis per lumen formaliter supernaturale, & infusum sine discursu, ac proinde est actus formaliter & simpliciter supernaturalis, in quo differt à Theologia scholastica, quæ ideo non est simpliciter supernaturalis, quia utitur principiis supernaturalibus, ut subsistat discursui rationis, ut diximus *quest. 4. proem.* De doctrina hujus questionis & aliis pertinentibus ad naturam Theologiæ videantur Thomistæ ad prædictam q. 1. primæ part. D. Th. nobis enim non expedit in questionibus merè scholasticis amplius immorari.

QVÆSTIO XXXIII.

Quenam pertractet S. Dionysius in libro de divinis nominibus, & in libro de Theologia symbolica, quorum hic meminit?

Hoc explicat D. Thom. in prædicta Expof. D. Dionysii, ubi post verba quæstione præcedenti relata addit: quæ verò dicuntur de DEO in Scripturis, quorum aliqua similitudo in creaturis invenitur, dupliciter se habent. Nam hujusmodi similitudo in quibusdam attenditur secundum aliquid, quod à DEO in creaturis derivatur: sicut à primo bono sunt omnia bona, & à primo vivo omnia viventia, &c. Et hæc pertractat Dionysius in libro de divinis nominibus.

In quibusdam verò similitudo attenditur secundum aliquid à creaturis in DEUM translatum, sicut DEUS dicitur leo, petra, sol, &c. Sic enim DEUS symbolicè & metaphoricè nominatur, & de iis tractavit in libro de symbolica Theologia. Hæc D. Thom. Librum autem de divinis nominibus habemus; ille verò, qui est de symbolica Theologia jam non extat.

Si quartas, utrum ea, quæ pertinent ad symbolice Theologiam, quibus DEUS in Scripturis metaphoricè nominatur, spectent ad sensum litteralem sacræ Scripturæ, an ad spirituale? Sensus litteralis ille est, quem Spiritus sanctus immediate significare voluit per ipsas voces & litteras; sensus verò spiritualis seu mysticus est ille, qui non significatur immediate per voces, sed per res vocibus ipsis significatas: proprium enim est DEI tribuere rebus in sua prima productione (etiam manentibus in ordine rerum) ut possint alias res significare.

Opinio igitur fuit Lytæ, metaphoras, & parabolas sacræ Scripturæ pertinere ad sensum spirituale tantum, & non ad litteralem, ac proinde ea loca, in quibus metaphoris utitur, non habere sensum litteralem. Tum quia plures ex sanctis Patribus dicunt in istis figuratis loquutionibus non esse querendum sensum litteralem, sed mysticum & spirituale. Tum, quia aliis continetur mendacium, & essent in Scriptura multa absurda &c.

Dicendum tamen est cum communi sen-
entia Theologorum in figuratis loquutionibus
Scripturæ dari sensum literalem improprium, &
est ille, quem immediate significant ex inten-
tione Spiritus sancti. Prob. quia alias prædicta loca
non haberent sensum literalem, nec spirituales,
cum ille funderetur in literalem: quod indignum es-
set Spiritu sancto proferente prædicta verba. Un-
de nullum datur mendacium, nec sequitur ab-
surdum, cum tales loquutiones non significant,
quod voces exprimunt, sed quod Spiritus san-
ctus sub his figuris intendit: dicitur enim Chri-
stus leo v. g. non secundum naturam, sed secun-
dum similitudinem. Cum autem sancti Patres di-
cant, quod verendum esse sensum spirituales, & non
literalem in his loquutionibus, solum intendunt
persuadere, ut non sistamus in cortice literæ, sed
inquiramus, quid voluerit significare Spiritus
sanctus, quam significationem appellant sensum
spirituales, non tamen in acceptione communi-
ter recepta, & ut distinguitur a literali, quem ipsi
non negant. Per quod patet ad rationes Lyrae re-
sponsum.

Si adhuc queratur, an sicut sensus spiritualis di-
viditur in tropologicum, allegoricum, & anagor-
gicum, ita literalis solum dividatur in proprium
& symbolicum, seu metaphoricum? Respondet
hanc esse principalem divisionem sensus litera-
lis, sed plures alias divisiones & subdivisiones af-
ferri ab Auctoribus, quas brevitas causa omittit.
Sensus igitur literalis, quem Spiritus sanctus
immediate per voces, sive proprias, sive figuratas
significare voluit, ille intelligitur esse, qui vel una-
nimi consensu sanctorum Patrum recipitur, vel a
Conciliis, & summo Pontifice declaratur ut ta-
lis, vel qui ex antecedentibus & consequentibus
contextibus aptè colligitur: quævis de aliquibus
locis obsecrationibus sine diverte sententia. Qui li-
cet possit dividi in vocalem & significativam: de
vocali utpote valde materiali non curamus, sed
de significativo.

Hic significativus sensus sumitur formaliter ex
significatione vocis, & vel est proprius, vel figu-
ratur. Proprius est, qui sumitur secundum pro-
priam significationem, quæ dicitur historice,
quando simpliciter narrat dictum, vel factum,
vel dicitur ethologicum, quando reddit rationem
dicti vel facti, vel dicitur analogicus, quando os-
tenditur convenire cum aliis locis. Figurativus
est, qui sumitur secundum significationem figu-
ratam, ut per metaphoram, vel per hyperbolem,
vel per ironiam, &c. Omitto nunc accommoda-
tium, propheticum, & physicum, de quibus vi-
deri possunt Scripturæ & expostiones D. Tho-
mas in 1. part. quest. 1. art. 10.

QVÆSTIO XXXIV.

*Utrum Theologia symbolica seu metaphorica
comprehendat omnia, ad quæ se extendit
sensus figurativus: & sensus ille se ex-
tendat ad omnes figuras. & tro-
pos, de quibus agunt Rhetorici.*

Suppono tropos à figuris discriminari in hoc,
quod tropus est mutatio à propria signifi-
catione in aliam, sive hoc fiat in solis verbis, sive in
sermone, seu oratione conjuncta. Figura autem

consistere potest in propria significatione verbo-
rum, & minime translata, sive hoc fiat per ad-
jectionem, sive per detractionem, sive per similitu-
dinem. Tropi igitur, qui consistunt in verbis, sunt
metaphora, quæ est translatio à propria ad im-
propiam significationem propter aliquam simili-
tudinem. Sic Christus dicitur leo, & agnus. Synecdo-
che, quæ sumit partem pro toto, vel totum pro
parte, aut antecedentia pro consequentibus, & e-
contra Gen. 23. sepelivit Abraham uxorem suam.
Metonymia, quæ sumit causam pro effectu, effe-
ctum pro causa, continentem pro contento, signum
pro rebus Luc. 13. Hierusalem, quæ occidis Prophe-
tas. Plal. 22. Calix meus inebrians, &c. Antonomasia,
quæ aliquid ponit pro nomine, vel pro particula-
ri ratione excellentiæ, quod est commune pluri-
bus, ut Christus dicitur filius hominis. Onomatopœia
quæ fingit nomina non habent illa Hier. 50. Mu-
gistu sicut tauri. Cataphrasis, quæ abutitur vocabu-
lis tribuens rei, quæ nomen non habet, aliud ex
propinquo, ut Adificavit cothurnum mulierem, Ge-
nes. 2. Metalepsis, quæ novum pro alio distanti po-
nit, Virginitas ab ariste.

Tropi, qui consistunt in sermone, seu pluribus
vocibus ligatis, sunt allegoria, quæ aliud verbis, ali-
ud sensu ostendit. Ex quo est obcurior dicitur
anigma, ut de comedente exivit cibus, &c. Jud. 14.
Ironia est, quæ ostendit sententiam contrariam verbis
cum irrisione Gen. 3. Ecce Adam quasi annus ex nobis,
&c. Anaphora, quando oppositum à significato
intendit. 3. Reg. 21. Benedixit Naboth DEVM &
Regem, id est, maledixit. Periphrasis, quæ pluribus
verbis dicit, quod paucioribus poterat. Cant. 1.
Osculetur me osculo oris sui. Hyperbole, quæ dividit
verba & ordinem transgreditur, ut septem subje-
ctationi. Hyperbole, quæ nimium rem augit, vel
minuit. Genes. 22. Multiplicabo semen tuum sicut
stellas cæli, &c.

Figure, aliæ sunt grammaticales, aliæ Rhetorice,
grammaticales sunt: Eclipsis, quando subin-
telligendum est aliquid quod in oratione deest.
Zeugma, quando, quod deest, sumitur de proximo
manente in eodem genere, numero & casu. Sylle-
psis, quando quod deest, de proximo assumitur,
mutato tamen genere vel numero, vel casu. Prole-
psis, quando, quod primum dicitur in oratione,
intelligitur in cæteris partibus. Enallage, quando
una pars orationis ponitur pro alia. Archaismus,
antiqua loquutio, quæ usu non venit. Helenismus,
oratio, quæ servat leges Græcorum.

Figure Rhetoricæ in verbis per adjectionem
sunt repetitio, convelitio, complexio, conduplica-
tio, transductio, synonymia, polysyndeton, gradatio.
Per detractionem dissolutio, adjectionis, disjunctio,
synecdoche. Per similitudinem anonomatio,
cadens, desinens, comparatio, antitheton, commuta-
tio.

Figure in sententiis, interrogatio, quæ intetro-
gat, non quasi rogans, sed instans. Responsio, quæ
respondit interrogatori. Subiectio, quando Ora-
tor seipsum interrogat, sibi quæ respondit. Occupa-
tio, quando præoccupat, quæ sibi potest obijci.
Correctio, quando emendat priorem sententiam
per aliam magis idoneam. Dubitatio, quod nobis
dicendum sit, quæsi. Communicatio, quando ipse
cōsulimus ad velarios. Prosopopœia, ficta persona-
rum introductio. Apostrophe, seu sermo avertus à re
præsenti. Hypotyposis, quæ res ita exprimitur,
ut ipse oculi conspici videantur. Apostrophe, quæ
aliquid suppressitur ad exprimendum atten-
tum.